

Carol van Nijnatten

E.A. Godot, *Hoezo pedagogisch?* Amsterdam: SWP, 2003. ISBN 90-6665-508-9, 253 blz., Euro 26,00.

Wat vermag opvoeding nog in de 21ste eeuw? Waartoe voeden we nog op en hoe verhouden we ons als volwassenen het beste ten opzichte van kinderen? Stellen we ons eigenlijk nog wel de juiste vragen over het leven? Waar wachten we eigenlijk op? Op Godot? En wie is Godot?

Wat stellen relaties nog voor in de postmoderne samenleving? Moeten we onze kinderen waarschuwen voor de valse romantiek van het idee van de ware of zijn liefde en intimiteit zaken waar ouders zich niet meer mee zouden moeten bemoeien? Waar hebben we het aan verdiend dat na jarenlange emancipatiestrijd het COC nu 'coming in' predikt als een van de identiteitstrajecten voor homoseksuelen? Komt dat omdat voor je geaardheid uitkomen ook niet meer zo bevrijdend is als het was? Staat het misschien wel gelijk aan identificatiedwang? Bevindt zich niet elke coming in en coming out in de spanning tussen de wens deel uit te maken van de gemeenschap en het verlangen zich daar juist van te onderscheiden?

Zijn kinderen met de komst van internet asociaal geworden? Is het internet een gevaar voor de geborgenheid van een afgeschermd kindertijd? Moeten we proberen te voorkomen dat onze kinderen bepaalde websites bezoeken? Worden kinderen wel voldoende met rust gelaten en zijn ze in hun consumptieve dwang nog wel voldoende kind?

Waarom heeft controle het plotseling gewonnen van gedogen? Stond de cultuur van het gedogen niet aan de basis van een dynamische samenleving waarin nieuwe ideeën en moraliteiten de kans kregen zich te ontwikkelen? Maken we met de nauwgezette dressuur van kinderen niet elke ontwikkeling onmogelijk? Want, is het leren omgaan met regels niet juist een kwestie van subtiele omgangsvormen, verborgen morele gevoeligheden en toevallige contextuele ingrediënten, die niet uitpuddend in regels zijn te vangen? En leidt de veelgeprezen onderhandelingshuishouding niet tot een economisering van de relatie tussen ouders en kinderen, waardoor er geen ruimte meer lijkt te bestaan voor verschillen van mening en de waarde van de waarde?

Welke rol speelt geweld in ons leven? Kunnen we onze kinderen de ellende van geweld besparen door het onder controle te houden? Kunnen vredesopvoeding, de rechtsstaat en de Universele verklaring van de Rechten van de Mens garanderen dat kinderen gevrijwaard worden van agressie? Of is dat naïef en moeten we erkennen dat een leven zonder geweld onmogelijk is? Is het dan niet beter kinderen te helpen zich te *wapenen* tegen de pesterijen die zij op school wellicht zullen tegenkomen, tegen de wetten van de arbeidsmarkt en tegen het egoïsme van partners dan hen alleen maar te richten op een geweldloze wereld die op het kind zit te wachten?

Kunnen we volhouden dat opvoeding de optelsom is van vaardigheden die met modules bij opvoeders kunnen worden ingebracht? Kunnen we alles over de werkelijkheid te weten komen of schiet wellicht elke van onze opvattingen van de werkelijkheid in principe tekort? Wordt het niet eens tijd stil te staan, een pas op de plaats te maken en te twijfelen in plaats van de illusoire jacht op nieuwe feiten en technologieën vol te houden?

Is onze samenleving gepedagogiseerd, in de zin dat de overheid steeds meer opvoedende taken naar zich heeft toegetrokken? Komt dat doordat een gedeelte publieke moraal onzichtbaar is geworden en economische motieven juist individualisme aanspoort? Is het misschien het gevolg van een uitdijend leger van pedagogen? Of valt het met die pedagogisering wel mee en geloven mensen juist minder in de maakbaarheid van de samenleving en komen zij zelf wel op voor hun geluk en zaligheid? Moderne ouders zijn niet op hun mondje gevallen en misschien slikken zij de adviezen van al die pedagogen wel niet? En komt dat niet goed uit voor de overheid die toch al minder geld wilde uittrekken om haar burgers te verzorgen en op te voeden?

Is opvoedingskunde niet langzamerhand de wetenschap van de dressuur en controle geworden? Zijn we niet teveel gericht op 'output' en geloven we niet te

veel in de mogelijkheid het leven en dus ook kinderen volledig in de hand te kunnen houden? Zijn we nu nog echt zo naïef dat we denken in de toekomst de meeste onopgeloste vragen wel te kunnen beantwoorden? Produceert niet elke generatie weer wetenschappelijke onderzoeksresultaten die door de volgende generatie worden weerlegd?

Hoe lang nog kunnen we volhouden dat we normen en waarden buiten het onderzoek moeten houden? Is de pedagoog die daarin nog *geloofd* niet een 'no-where man'? Laten we het particuliere niet teveel overschaduwden door veronderstelde statistische patronen?

En hoe vergaat het de kinderen? Bezwijken zij niet onder het juk van de keuzes? Worden zij in hun vrijheid van keuze, die hen een dagtaak oplevert aan het afwegen van alternatieven, niet juist afgehouden vrij te denken en eens buiten de paden te gaan? Gebeurt er in het leven van kinderen, zo vol van vrijheid en alternatieven, nog wel eens iets onverwachts, worden ze nog wel eens verleid op geheel andere wijze tegen het vanzelfsprekende aan te kijken? Verdwalen kinderen nog wel eens in een verhaal? Is opvoeden meer dan kinderen voor te bereiden op een perfecte keuzecarrière? Willen we ze verleiden na te denken waarom zij hier eigenlijk zijn, waarom het ertoe doet en hoe we in het leven staan? Is opvoeden niet veeleer leren te leven; inderdaad leren keuzes maken maar vooral leren teleurstellingen, verliezen en beperkingen te incasseren? Krijgen kinderen door naar verhalen te luisteren niet het besef dat het allemaal ook anders zou kunnen als het is?

Is opvoeden niet ook juist kinderen de ironie van het leven te laten zien en de betrekkelijkheid van het verhaal als een van de mogelijke versies van het leven tussen vele andere? Zou dan niet de kern van elke opvoeding zijn: het kind verleiden mee te gaan in de wereld van de opvoeder zoals deze zich dat voorstelt en zoals deze daarover verhaalt, en tegelijkertijd het kind de vrijheid te bieden een eigen verhaal te maken door de relativiteit van de eigen inbreng niet te verhullen?

Hoezo Pedagogisch? 'We wachten immers op iets dat ons leven uiteindelijk betekenis zal geven, maar dat steeds uitblijft. Daarom ook hebben we onze kinderen en jeugdigen wat dat betreft niets te bieden en toch kunnen we het niet laten. Toch kunnen we het wachten niet opgeven. Het wachten zelf is namelijk het enige dat zin verleent' (p. 13).

Want wie is E.A. Godot eigenlijk? En Vladimir vraagt zich af: 'What are we doing here, *that* is the question. And we are blessed in this, that we happen to know the answer. Yes, in this immense confusion one thing alone is clear. We are waiting for Godot to come.'